

Mohou se principy lékařské etiky uplatnit v dopravním oboru?

Jaroslav Martinek volně upravil prezentaci Marka Váchy, kterou měl dne 7.
prosince 2017

Zdroj: <http://www.orko.cz/>

Ústav etiky a humanitních studií
3. lékařská fakulta UK, Praha
U3V

Existuje určitá paralela

- Lékař je expert na medicínu – *„odborník na dopravu je expert na městskou mobilitu“*
- Pacient je expert na svůj vlastní život – *„obyvatelé města jsou experti na život ve svém městě“*

Přitom platí:

- *Lékař je každý, kdo má titul MUDr.*
- *Odborník na dopravu je každý, kdo má titul Ing.*

Neřeší se kvalita, jen to, že má „titul“ a že se předpokládá, že svému oboru opravdu rozumí.

Existuje určitá paralela

O pacientech a *„obyvatelích města, kteří jsou zase experti na život ve svém městě“*

- Mám právo se svým *„tělem / městem“* dělat co považuji za správné, pokud jsem schopen porozumět následkům svých rozhodnutí.
- Žádná forma vlastnictví není osobnější než vlastnění *„svého těla / „mého města“*. Ačkoli princip beneficence – tedy činění toho je pro lidi dobré – je vysokým cílem a etickým principem, princip autonomie je považován za důležitější a v případě konfliktu má přednost.
- Každý *„pacient / člověk ve městě“* má právo odmítnout *„léčbu / radu“* i tehdy, když *„léčba / rada“* nemá žádné vedlejší negativní efekty a pacientovi by pomohla.

Existuje určitá paralela

- Lékař nemůže bez vašeho souhlasu vyléčit Váš zápal plic nebo odstranit nádor.
- Natěrač nemůže natřít Váš dům bez vašeho souhlasu, ani když udělá práci zdarma, stávající nátěr je ošklivý a práce domu objektivně prospěje.
- Odborník na městskou mobilitu nemůže bez zapojení veřejnosti, bez lidí žijících ve městě navrhnout rekonstrukci ulici po vzoru „Malé Kodaně“ i když zákrok nebude mít jakékoli pozitivní účinky a prospěje Vám.

Existuje určitá paralela

- „*Lékaři / odborníci na městskou mobilitu*“ jsou trénováni v tom, aby jednali v nejlepším zájmu svého „*pacienta / města*“, avšak právo „*pacienta / obyvatele města*“ jednat proti svému nejlepšímu zájmu je přednější.
- Neboli lidé žijící ve městě mají právo říci, my žádnou rekonstrukci ulice nechceme, my nechceme podporovat cyklistickou dopravu, nechceme zklidňovat veřejný prostor.

• Fischer, C., (2006) *USMLE Medical Ethics: The 100 Cases You Are Most Likely to See on the Exam*. Kaplan Publishing, New York.

Princip autonomie

- **Svoboda** (nezávislost na vnějších vlivech).
- **Kompetentnost** (mentální kapacita provést daný úmysl).
- Pacienti sdílejí s lékaři odpovědnost za léčbu, neboli město s odborníky sdílí odpovědnost za budoucí podobu města.

Svobodné rozhodnutí není vždy moudré rozhodnutí

- Je třeba respektovat přání „*pacienta / města*“ a jeho práva, pokud tato přání a práva závažně nepoškozovala další osoby.
- ...ale co když škodí jedincům samotným?
- Svobodné rozhodnutí není nezbytně moudré rozhodnutí.

Paternalismus

„Otec ví nejlépe!“

- Co činí paternalismus morálně zajímavým je konflikt morálních principů v případě, že **je možno jednat pro dobro „pacienta / města“ ale zároveň ne na jeho přání.**
- Paternalismus se odmítá smířit s pacientovým přáním, volbami a jednáním ve jménu jeho vlastního dobra.

Paternalismus

= Úmyslné ignorování preferencí či skutků jedné osoby jinou osobou, kde osoba, která nebere v úvahu tyto preference či skutky ospravedlňuje své jednání poukazem na prokazování dobra, nebo zabránění újmě nebo umenšení škody osobě, jejíž preference a skutky jsou ignorovány.

- Beauchamp, T.L., Childress, J.F., (2009) *Principles of Biomedical Ethics*. 6th ed. Oxford University Press, New York, Oxford. p. 208

Paternalismus

Lékař – odborník na dopravu

Pacient - město

Paternalismus

Lékař – odborník na dopravu

Hippokratova přísaha

Aby nemocní opět nabyli zdraví, nařídím opatření podle **svého nejlepšího vědění a posouzení** a budu od nich vzdalovati všechno zlé a škodlivé.

Pacient - město

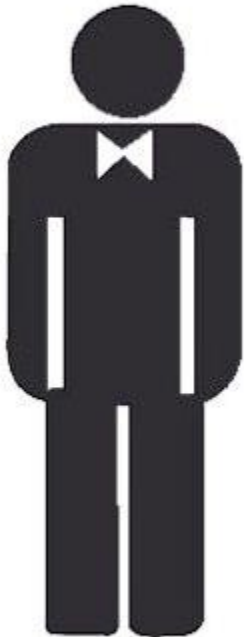

Hippocrates: O dobrých způsobech

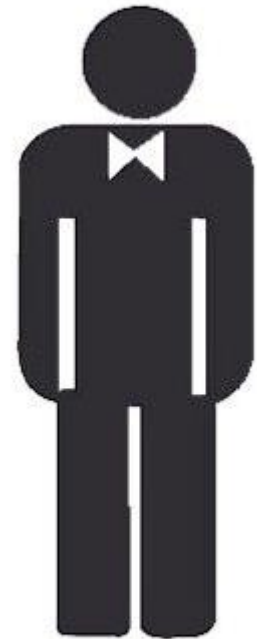
- Jednej rozvážně a obratně; zatímco o nemocného pečuješ, většinu věcí před ním zakrývej. Podle potřeby ho povzbuzuj, pln optimismu a klidu, tak, aby jeho pozornost byla odvrácena od toho, co se s ním děje. Někdy ostře a zpříma kárej a jindy pozorně a starostlivě uklidňuj a přitom neodhal nic o tom, co přijde nebo co hrozí. Neboť nejednoho nemocného přivedla prognóza ohlašující, co lze očekávat nebo co se může stát, až k nejhorším koncům.
- Hippokrates De la bienséance. In Hippocrate Oeuvres complètes. Svazek 9. Paris. Jean-Baptiste Baillière, 1861. s. 242-243
- cit v Šustek, P., Holčápek, T., (2007) *Informovaný souhlas. Teorie a praxe informovaného souhlasu ve zdravotnictví*. ASPI, Praha. str.

Partnerství

Lékař – odborník na dopravu

Pacient - město

Realita

Lékař – odborník na dopravu

Pacient - město

Paternalismus

podle H. Haškovcové

- Lékař / odborník na dopravu má:
 - Větší znalosti a pochopení problému choroby.
 - Je si velmi vědom omezenosti léčebných postupů.
 - Dříve neměl lékař konkurenci ani ve věcech medicínských, ani lidských.
 - Má garanci hodnot, jimiž neomezeně vládne, většinou správně.
 - Neočekává ze strany pacienta žádnou korekci svých rozhodnutí.

Paternalismus

- Lékař / odborník na dopravu:
 - Určuje sám, jaké informace poplynou k pacientovi.
 - Pokud pacient žádá o pomoc, pak jistě taky souhlasí s formami pomoci.

Paternalismus

- Pacient / město:
 - Přesouvá odpovědnost na lékaře / odborníka. Očekává, že lékař podle svého nejlepšího svědomí rozhodne v pacientův prospěch.
 - Svůj názor neprosazuje, protože jej často ani neumí formulovat.
 - Bezvýhradně přijímá stanoviska lékaře.

Partnerství

Partnerství

- Druhá půle dvacátého století:
 - rozvolnění vztahu mezi jedním pacientem a jedním lékařem;
 - zvyšující se nabídka léčebných postupů, kdy je někdy obtížné určit, který je nejlepší;
 - vyšší vzdělanost pacientů, díky internetu snazší dostupnost informací o nemoci a její léčbě;
 - respekt k autonomii člověka ve všech oblastech života, i v nemocnici.

- Haškovcová, H., (2007) *Informovaný souhlas. Proč a jak?* Galén. Praha. str. 14

Paternalismus x partnerství

Paternalismus

- lékař převyšuje pacienta nejen ve znalostech, je garantem věcí i obecně lidských
- pacient ani neumí artikulovat co mu chybí
- pacient přijímá lékařovy rady s vděčností, nežádá se po něm, aby byl spoluautorem své terapie, a on to ani neumí
- pacient je s daným stavem spokojen

Partnerství

- pacient i lékař jsou oba odborníci, každý ale ve svém oboru
- pacient je sám architektem své terapie
- není problémem vyžádat konzultaci u jiného lékaře a pak zvolit buď osobu lékaře, nebo terapii

Partnerství

- Všichni pacienti, od nejnižší až po nejvyšší třídu, od nejchytřejších až po mentálně problematické, chtějí tolik informací, kolik dokáží přijmout a ve formě, které budou rozumět.
- Po partnerství touží spíše vzdělanější a lidé z vyšších sociálních vrstev.
- Čím je nemoc vážnější a vážnější, tím více a více pacientů preferují paternalistický, direktivní přístup.

Paternalismus x partnerství

kritika

- Vztah nikdy nebude symetrický, lékař bude vždy nadřazený:
 - jeho znalosti budou vždy větší;
 - pacient (patior = trpět) již ze své definice bude vulnerabilní.
- Bylo by velmi kontroverzní říct, že pacienti znají své vlastní zájmy lépe než kdokoli jiný.
- Neustálé nebezpečí zneužití.
- Pacientovy **potřeby**, nemohou ale zneplatnit pacientova **práva**.

Informovaný souhlas

Pořadí priority

1. Preference a přání vyjádřené v dané chvíli dospělým kompetentním pacientem (**informovaný souhlas**).
2. Dříve vyslovená přání (**living will**).
3. Co by si pacient přál, pokud by byl kompetentní (**substituted judgment**).
4. **Nejlepší zájem.**

Davis, J.K., (2009) Precedent Autonomy and End-of-Life Care. in Steinbock, B., (ed) *The Oxford Handbook of Bioethics*. Oxford University Press, Oxford.

Kompetence

- Kompetentní dospělí mají právo odmítnout lékařskou péči, i když bude výsledkem jejich smrt či trvalé poškození.
- Pokud pacient odmítne léčbu, lékař musí posoudit dvě věci, aby akceptoval pacientovo právo na odmítnutí:
 - má pacient dostatečnou kapacitu k tomu, aby odmítl léčbu? Jinými slovy – je kompetentní?
 - Neovlivnila nějaká třetí osoba pacientovo rozhodnutí do té míry, že pacienta již nelze více považovat za svobodného?

AIDS v USA: Snaha o rutinní testování všech 2006

- Tento posun ze strany úřadů je výsledkem doposud neúčinné kampaně prevence AIDS.
- Každý rok se nakazí 40 000 Američanů.
- Zatímco v 80. letech se jednalo o nemoc homosexuálů, v roce 2006 jsou nakaženi spíše černoši, hispánci a teenageři a nakazí se většinou heterosexuálním stykem.
- Asi milión Američanů je HIV+, čtvrtina z nich (250 000) o svém nakažení neví.

AIDS v USA: Snaha o rutinní testování všech 2006

- 42% z těch, kteří se nechali testovat se nechali testovat proto, že jsou vážně nemocní
 - byli tedy HIV+ přibližně již minulých deset let

Tady je zásadní rozdíl v podobenství. Pacient ví, že má AIDS, ale město, ani obyvatel města se nemusí nikdy dozvědět o tom, že je město nemocné. Výsledky z mnoha průzkumů ukazují vážný stav, ale člověk to nemusí ucítit, nemusí vnímat, že má problém.

Zbyněk Irgl

Třinecký Irgl se s jednou ledvinou vrací na led: Tělo úplně odešlo

Dalších 14 fotografií v galerii [▶](#)

HOKEJ

Zbyněk Irgl | foto: Alexandr Satinský, MAFRA

BŘE
4
2015

Na konci loňské listopadu smutná zpráva o hokejistovi Zbyňku Irglovi sjednotila extraligu. Třinecký útočník měl nádor na ledvině, po operaci se tři měsíce zotavoval. Ve středu Irgl poprvé trénoval s vítězem základní části na ledě. Pomůže Třinci v play-off? „Uvidíme, jak tělo snese zátěž,“ řekl čtyřiatřicetiletý reprezentant. „Po tréninku se cítím dobře.“

9 PŘÍSPĚVKŮ

Když se o Irglově problému dozvěděla veřejnost, hned mu na mobil chodily povzbudivé zprávy. Ani neměl čas a sílu na všechny odepsat. „Těm, co jsem nenapsal se omlouvám. Ale obrovsky si toho vážím,“ vzkázal lidem Irgl po prvním tréninku na [ledě](#) třinecké Werk Arény.

Irgl zařídil výhru Třince, Pardubice mají první body

Aktualizace: 27.09.2016 21:16 Vydáno: 27.09.2016, 19:26

Sledovat zprávu

Utkání 7. kola hokejové extraligy: HC Olomouc - HC Oceláři Třinec, 27. září v Olomouci. Třinečtí hráči Tomáš Koupit Linhart (vlevo) a brankář Šimon Hrubec. ČTK/Peřina Luděk [foto](#)

Praha - Vedoucí Třinec vyhrál i sedmý zápas v sezoně, dvěma góly to zařídil kapitán Zbyněk Irgl. Vítkovice po nájezdech zdolaly Karkovy Vary. Dvanáctá Plzeň si připsala v

Paradox hladovkáře / města

- Vězeň, který drží hladovku, je svobodná osoba a nesmí se do ničeho nutit. Zato v okamžiku, kdy ztratil vědomí, musí personál udělat všechno, aby ho zachoval při životě – jenže jakmile se mu to podaří, je to zase autonomní občan a cyklus se může opakovat.
- Sokol, J., (2014) *Etika, život, instituce. Pokus o praktickou filosofii*. Vyšehrad. Praha. str. 143
- Ve městě žijí svobodní občané a nesmí se do ničeho nutit. Zato v okamžiku, kdy město dopravně kolabuje, musí odborníci udělat všechno, aby zachovalo město při životě – jenže jakmile se mu to podaří, je to zase autonomní město a cyklus se může opakovat.

USMLE 35 a doprava

- 37-letý muž přichází do vaší ordinace na jednu z pravidelných prohlídek. Vám se zdá, že má těžké deprese, avšak pacient odmítá mluvit o svých pocitech a nechce se bavit ani o případné terapii. Odmítá antidepresiva. Jeho jedinou léčbou jsou vitamíny. Vaše vzájemné vztahy jsou vynikající, i když se pacient za žádnou cenu s vámi nechce bavit o svých pocitech a explicitě odmítá sebevražedné úmysly. Předepíšete mu SRI (inhibitor zpětného vychytávání serotoninu) a řeknete mu, že se jedná o vitamín. Během několika následujících měsíců se pacientův stav výrazně zlepší a pacient se cítí mnohem lépe.
- Která z následujících výpovědí nejlépe charakterizuje váš vztah k pacientovi?

USMLE 35

- a. Váš postup byl správný, neboť pacientovi prospěl.
- b. Váš postup byl správný, neboť u tohoto typu léčby nejsou žádné vedlejší škodlivé efekty.
- c. Váš postup nebyl správný, neboť nejste psychiatr.
- d. Váš postup nebyl správný, neboť jste léčil/a pacienta bez jeho informovaného souhlasu.
- e. Váš postup byl správný, neboť jste podle svého nejlepšího svědomí a vědomostí se snažil/a pacientovi prospět.
- f. Váš postup je přijatelný za podmínky, pokud nyní, kdy se pacient cítí lépe, jej plně informujete.

USMLE 35

- a. Váš postup byl správný, neboť pacientovi prospěl.
- b. Váš postup byl správný, neboť u tohoto typu léčby nejsou žádné vedlejší škodlivé efekty.
- c. Váš postup nebyl správný, neboť nejste psychiatr.
- d. Váš postup nebyl správný, neboť jste léčil/a pacienta bez jeho informovaného souhlasu.
- e. Váš postup byl správný, neboť jste podle svého nejlepšího svědomí a vědomostí se snažil/a pacientovi prospět.
- f. Váš postup je přijatelný za podmínky, pokud nyní, kdy se pacient cítí lépe, jej plně informujete.

Česká republika

Občanská společnost mimo nemocnice

- zákaz kouření v restauracích
- zákaz hracích automatů
- zákaz prodeje měkkých drog
- bezpečnostní pásy v autech
- povinné přilby pro cyklisty
- možnost osobního bankrotu
- ...snaha paternalisticky chránit občana před ním samotným, aneb je jednodušší vydat zákon, než člověku něco vysvětlit a doporučit, že je to takto lepší.

Princip spravedlnosti

Spravedlnost

- Zdraví (health) (definice WHO) = stav celkového fyzické, mentální a sociální pohody (well-being) a nikoli pouze absence nemoci.
 - a state of complete physical, mental, and social well-being, and not merely the absence of infirmity.
- **Compensatorní spravedlnost**
 - současné kasuistiky, při kterých kuřáci cigaret vysoudili od tabákových korporací odškodnění za způsobenou rakovinu plic nebo emphysemy ukazují, jak závažné jsou problémy týkající se autonomie a spravedlnosti.
 - **Může se stát, že někdo bude žádat odškodné po automobilovém průmyslu, že si tak oblíbil auto, že zapomněl chodit, pohybovat, dále že jej ovlivnil hluk, emise, imise, následkem čeho onemocněl?**

Ipilimumab

- lze říci, že dochází k pozitivnímu zvratu v léčbě maligního melanomu a že šance našich pacientů na delší přežití se zvyšují.
- schválen FDA v březnu 2011
 - je účinný i u melanomů, které nelze odstranit chirurgicky nebo které již metastázovaly
- jedna dávka ipilimumabu stojí \$30,000.
- **Celá terapie přijde na cca \$120,000, což je založeno na dávkování 3 mg/kg každé tři týdny po čtyřech dávkách.**
- Ipilimumab je kritizován v médiích jako přespříliš drahá látka, zejména ve chvíli, kdy všichni hlídají výdaje ve zdravotnictví.
- <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3462607/#!po=3.12500>

A co takhle plán městské mobility? Nemůžeme ho připodobnit k Ipilimumabu?

co umíme technicky

co si můžeme dovolit
finančně

